

de CDNA stoelen op toepassing van formele criteria, zijn nogal eens aanvechtbaar en lijken soms zelf weer voor herziening in aanmerking te komen (zie onder).

In het tweede deel van het artikel wordt een overzicht geboden van recente nieuwe aanwinsten voor de Amsterdamse avifauna sinds 1 januari 1987. Tot slot wordt stilgestaan bij een aantal van de meest zeldzame vogelsoorten die met zekerheid in onze regio zijn vastgesteld en de CDNA-revisie hebben overleefd. In een appendix wordt de rekening opgemaakt hoe rijk onze regionale avifauna in kwantitatief opzicht is.

De CDNA-revisie en de Amsterdamse Checklist 1986

In een nog te publiceren CDNA-document (van IJzendoorn et al. 1995, in bewerking) wordt opgesomd welke vroegere gevallen van zeldzame vogelsoorten (vastgesteld tot 1980) ook heden ten dage nog de toets der kritiek kunnen doorstaan.

Blijkens dit stuk zijn vier eenmalig in Amsterdam vastgestelde gevallen van zeldzame soorten, opgevoerd in de Avifauna van Nederland (Commissie voor de Nederlandse Avifauna 1962, 1970) en vandaaruit opgenomen in de Amsterdamse avifaunistische lijst, volgens de CDNA onvoldoende (overtuigend) gedocumenteerd en worden deze derhalve niet langer aanvaardbaar geacht.

Dit betreft de volgende gevallen:

DWERGGORS, vermoedelijk jong vrouwtje 1 mei 1892 op het buitenland bij Zeeburg, geschoten (in vroegere collectie A.L. Fischer; Tijdschr. Ned. Dierk. Ver. 2e s. dl. IV, afl. 1, nov. 1893: 25; Albarda, Aves Neerlandicae, 1897: 19; Snouckaert van Schauburg 1908: 21, van Oordt & Verwey 1925: 95, van Oort, Ornithologia Neerlandica dl. V 1935: 286, Eykman et al. dl. I: 139, Gierzwaluw 22,3: 70). Albarda schreef over dit geval: "Ofschoon ik het voorwerp niet heb gezien, laat de uitvoerige beschrijving, welke ik ontvang, geen twijfel omtrent de juistheid der determinatie". Ook Snouckaert, die de meeste particuliere Nederlandse vogelcollecties in het kader van zijn Avifauna Neerlandica persoonlijk bezichtigde, vermeldt de Dwerggors in Fischers collectie expliciet (Versl. & Med. N.O.V. jrg. 4, 1907: 45, 43). Overigens is dit de allereerste voorjaars-melding van deze soort in Nederland.

DUNBEKWULP, 17 mei 1914 onder Zeeburg, vondst van dood ex. (med. Tj. de Vries, in Verslag van de ledenvergadering der N.O.V. gehouden te Leeuwarden, den 23sten mei 1914, Ardea 3e jrg., afl. 3: 105; CNA 1962 en 1970, Glutz von Blotzheim et al. Bd. 7, 2 1986, Lippens & Wille 1986). Indertijd zou "de kop van het reeds vergane voorwerp" door de vinder Tsj. Gs. de Vries (1879-1958) aan het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden zijn opgestuurd (Eykman et al., dl. III, 1949: 860); deze kan daar echter nu niet meer worden teruggevonden. De toenmalige conservator E.D. van Oort vermeldt het geval nog wel in zijn Ornithologia Neerlandica, zonder overigens te refereren aan deze schedel in de RMNH-collectie (van Oort, dl. III, 1928: 37; evenzo Eykman in De Lev. Natuur 32, 1927: 265, A.L.J. van IJzendoorn in Limosa 21: 115).

WITSTUITBARSMS, 13 januari 1946 1 ex. Amsterdamse Bos; "veel lichter, vooral borst en stuit; over de stuit drie donkere lengte-strepen." (Limosa 19: 119-120). "...zeer licht aan de kop borst en buik vrijwel zuiver wit, het meest opvallend was wel de witte stuit bij

het opvliegen." (dagb. P.W. Brander). Eykman et al., die spreken van 3 ex., voeren deze vogels op als vermoedelijk van de Noordealopese ondersoort *Carduelis hornemanni exilipes* (Ned. Vogels dl. III, 1949: 1045-1046). Brander spreekt van 2 ex., en in zijn dagboek van waarschijnlijk nog een derde ex. (Med. Centr. Inst. nr. 7: 18). Het geval werd door de CNA aanvaard zonder de subspecies te benoemen (CNA 1962: 96, Ardea 50: 111, Frieswijk 1968: 43). Dit was voorheen het eerste geval voor Nederland.

Prof. dr. K.H. Voous, eertijds voorzitter van de Commissie voor de Nederlandse Avifauna (CNA), acht het nog steeds een zeer betrouwbare waarneming (Voous in litt., juni 1995).

Van de 31 gevallen van deze soort tot 1976 is dit het enige dat wordt afgevoerd, met name op grond van de niet als geheel wit beschreven stuit. Echter D.I.M. Wallace stelt in het Handbook dat "streaks may appear in centre of rump" (BWP vol. VIII, 1994: 662). In de beschrijving ontbreken evenwel de witte onderstaartdekveren, tegenwoordig voor de CDNA een voorwaarde voor aanvaarding, maar toentertijd als veldkenmerk niet bekend.

ALPENGIERZWALUW, 17 juni 1959 boven het Zoölogisch Museum, Amsterdam-Oost (Voous, Limosa 34: 209; CNA 1962: 'onbevestigde waarneming' en tot dan landelijk pas het derde geval; Limosa 36: 173). Voous beschreef de vogel als "groter en zwaarder van bouw dan een *Apus apus*, waar hij naast vloog". Tevens heeft hij de witte buik gezien (Voous in litt., juni 1995).

De eerste twee gevallen werden geschrapt wegens het niet meer terug kunnen vinden van de betreffende balg resp. schedel. De twee andere gevallen werden vanwege de als onvoldoende of onbevredigend beschouwde beschrijvingen door de CDNA afgewezen.

Van de Witsluitbarmsijs zijn er twee andere meldingen uit onze regio; een uit het 'invasiejaar' 1975 (waaruit landelijk 19 aanvaarde vangsten stammen), namelijk 3 december 1975 bij het Nieuwe Meer, Amsterdamse Bos (Eigenhuis; Med.bl. KNNV VVGA 13,4: 18, met beschrijving) en 1-2 ex. 19 en 20 januari 1984 Rode Kruislaan, Diemen (G. van Duin & S. Schoevaart; Gierzwaluw 22,1: 22, uitvoerige maar onvolledige beschrijving door van Duin van 1 ex. in archief VVGA). Beide zijn nooit ingediend bij de CDNA.

Van de Alpengierzwaluw zijn er nog twee andere nooit gepubliceerde waarnemingen, namelijk 1 ex. meevliegend met een grote groep Gierzwaluwen begin juni 1976 bij Sloterdijk (door J. Odink) en 1 mei 1986 1 ex. rondvliegend boven de Henri Polaklaan, Plantagebuurt Amsterdam-Oost (J. Swaab). Deze waarnemingen zijn evenmin aan de CDNA voorgelegd.

Tevens worden verschillende andere gevallen van soorten, die ook al niet door Hazevoet en van der Waal waren opgenomen, om diverse redenen onvoldoende betrouwbaar geacht en zijn deze derhalve voor de CDNA niet langer aanvaardbaar. Het betreft de oude meldingen van:

SNEEUWUIL, 22 februari 1824 een ex. geschoten bij Amsterdam (J.A. Bamps, Dissertatio de migratione avium, 1824: 32, Jrber. C.N.V. 17,3: 110, Eykman et al., dl. II: 388).

Deze vogel, waarover elke nadere documentatie ontbreekt, kan nu niet meer in een collectie worden teruggevonden. De preciese datering suggereert dat het om een

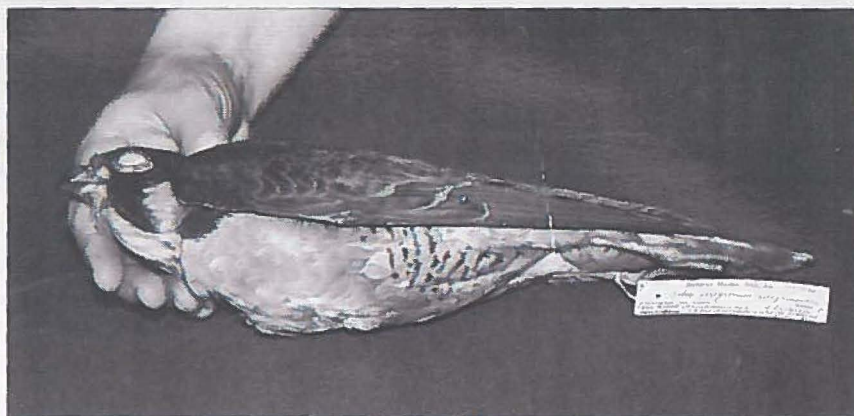
ander geval zou gaan dan de Sneeuwuil gevangen op het buitengoed de Beek te Bloemendaal enige jaren voor 1824 (dit laatste over het hoofd geziene tweede geval voor Nederland wordt vermeld door W. Vrolik, in de *Algemeene Konst- en Letterbode* 1824 nr. 6 van 6 febr., p. 89; J.L. Dusseau, *Musée Vrolik*, 1865: 177; W. Welman, *De Vrolik collectie*, 1995).

Een eerdere vondst van een Sneeuwuil te Amsterdam (in december 1806) is echter, na aanvankelijke afwijzing door de CDNA, alsnog aanvaard (zie de paragraaf 'Herbevestigde gevallen').

RENOGEL, ±1850 bij Amsterdam geschoten (collectie ZMA nr. 28.141, uit collectie Moyette, 's-Graveland; Schlegel 1853: 84, Koller 1888: 49, *Journal f. Orn.* 40: 424; vgl. ook Snouckaert 1908: 92). De exacte vindplaats en datering van deze vogel is onzeker. Volgens H.W. de Graaf (1823-1911) werd deze Renvogel geschoten te 's-Graveland (Snouckaert, *Jrber. C.N.V.* 5: 111; Jonkers et al. 1987: 199). Als dat zo is dan valt deze vondst buiten onze regio.

Niettemin is dit het eerste geval (vondst c.q. melding) van deze soort voor Nederland. De CDNA voert dit geval echter van de Nederlandse avifaunistische lijst af wegens de onduidelijke datering. Dit criterium past de CDNA bij de revisie herhaaldelijk toe, terwijl het er toch in de eerste plaats om gaat of een geval in Nederland is vastgesteld.

BARBARIJSE VALK, 17 augustus 1930 gevangen in een tuin! van perceel Haarlemmerdijk, Amsterdam (in collectie ZMA nr. 2236, vgl. brief van S.F. Angeren van 22 dec. 1933, in archief ZMA). Gezien de vindplaats dichtbij de haven van Amsterdam betreft het mogelijk een per schip uit Noord-Afrika aangevoerde vogel, ofwel een valkeniersvogel. Dit is het derde van de door de CNA afgevoerde gevallen van deze soort; er zijn twee eerdere vangsten van niet langer aanvaarde Barbarijse Valken in de vorige eeuw in Noord-Brabant, augustus 1857 en 2 oktober 1886 (vgl. Koller 1888: 4-5, *Notes Leyden Museum* 15: 211 en 30: 162-163; *Jrber. C.N.V.* 5: 95-96, Kleinschmidt in *Berajah*;

Barbarijse Valk, ♂ adult 17 augustus 1930 gevangen in tuin Haarlemmerdijk, Amsterdam, anno 1933 gestorven in *Artis*; in collectie Zoölogisch Museum Amsterdam (foto: R. de Haas).

Swaen, Valkerij in de Nederlanden, 1937: 67, Eijkman et al. dl. II, 1941: 420 en Ardea 50: 110). N.B. Dit is na het geval van 1857 te Valkenswaard het tweede in Nederland verzamelde voorwerp van de Barbarijse Valk, waarover althans wat betreft de soort-determinatie geen twijfel bestaat (NLM 30:162, van den Berg 1994: 28).

Daarnaast worden drie meer recent gemelde nieuwe soorten afgewezen:

SCHREEUWAREND, 24 april 1970 Amsterdamse Bos (Limosa 45: 67; CNA: 'onbevestigde waarneming').

ROZE SPREEUW, 16 december 1972 Amsterdam (Limosa 47: 50; CNA: 'onbevestigde waarneming'). Volgens de CDNA wijst de beschrijving, waarin sprake is van een donkere snavel, op een albino Spreeuw.

NOORDSE NACHTEGAAL, 4 juni 1977 Diemerzeedijk, Diemen ('een (2e) ex. zonder ring'; Limosa 52: 226).

Het afvoeren van de eerstgenoemde twee soorten heeft echter geen consequenties voor het aantal soorten op de Checklist van de vogels van Groot-Amsterdam, omdat ze daar niet in opgenomen waren. Van de Noordse Nachtegaal, wel opgevoerd op de lijst van 1986, zijn de volgende vier gevallen uit onze regio aanvaard: 3 juni 1971 Amsterdamse Bos (Limosa 46: 85, bandopname K. Straatman; tweede geval voor Nederland), 18 mei - 12 juni 1977 Diemerzeedijk (Vogeljaar 26: 179-182; Med.bl. KNNV VWGA 15,2: 1/23 en 15,3: 3-4; derde geval voor Nederland) en 16 mei - 9 juni 1981 noord-oever Amstelveense Poel (Med.bl. KNNV VWGA 19,2: 59, geluidsopname in Hazevoet 1983; van Ijzendoorn et al. 1995: 11e geval voor Nederland). Een recent controversieel geval van een Noordse Nachtegaal bij Ruigoord 22 mei - 6 juni 1993 (Dutch Birding 15: 189, Fitis 29,3: 147) is door de CDNA aanvaard op grond van een althans de CDNA overtuigende geluidsopname (door J.B. Groot, in archief VWGA; Dutch Birding 17: 94). Een vijfde en zesde geval in onze regio, resp. 7 mei 1978 Schinkelpolder Amsterdamse Bos (Med.bl. KNNV VWGA 16,2: 14) en mei 1979 Amsterdamse Bos (Med.bl. KNNV VWGA 18,2: 36) werden mogelijk niet ingediend. Van de Schreeuwarend zijn er twee recente claims, namelijk een adult ex. 9 juni 1988 Keverdijkse Polder bij Weesp (Dutch Birding 10: 152) en een mogelijk ex. over Diemen-Noord richting Ajax-stadion, 6 juni 1992 (G.J. ter Haar). De laatste waarneming correleert met eerdere meldingen van een (of meer) mogelijke Schreeuwarend (en) in de Oostvaardersplassen, 2e helft mei 1992 (Dutch Birding 14: 153) en de harde oostenwind in die periode.

Beide gevallen zijn echter onvoldoende gedocumenteerd om voor aanvaarding in aanmerking te komen.

Door de Avifauna Commissie Amsterdam afgewezen gevallen

De opstellers van de checklist van 1986 hebben het indertijd niet aangedurfd de Flamingo en het Klein Waterhoen op hun lijst op te voeren.

Van de **FLAMINGO** konden de auteurs bij de twee meldingen, 15 augustus 1964 1 ex. rondvliegend boven het Nieuwe Meer en 16 maart-29 april 1966 1 ex. Slotervaart en